

**Historisk årbog
fra
Roskilde
amt
1979**

Udgivet af Historisk Samfund for Roskilde amt

I "Historisk Årbog fra Roskilde Amt 1979" bidrager forskningsmedarbejder, cand.mag. Ingrid Nielsen med en artikel om "topografiske problemer i det middelalderlige Roskilde III" - en tredje artikel i forlængelse af nr. I og II fra årgangene 1977 og 1978.

Artiklen beskriver den middelalderlige bebyggelse langs Algade og Skomagergade.

Artiklen er ikke mindst relevant i forhold til beskrivelsen af Algade 43-45, som i dag er stedet, hvor man for mange år siden kunne finde genboen til Sankt Pauls Kirke - den "forsvundne" sognekirke, som i artiklen er nævnt som værende placeret under nutidens Algade 44 /50.

I det følgende er vist et meget kort uddrag herom fra artiklen:

Sankt Pauls kirke

Sankt Pauls kirke blev som mange andre bykirker nedrevet kort efter reformationen og var snart glemt så vidt, at man end ikke vidste, hvor den havde stået.

Tidligere har man regnet med, at der blandt Roskildes forsvundne sognekirker skulle have været én, der var viet til apostlene Peder og Paul⁷⁾. Sådanne dobbeltviede kirker er almindelige i Europa, og misforståelsen kan være opstået allerede i 1257 i det pavelige kancelli. 13/8 dette år tog paven Vor Frue kloster i Roskilde under sin beskyttelse og bekræftede samtidig klosterets besiddelse af bl. a. Sankt Peders og Pauls kirke i Roskilde og hele dens tilliggende. Sekretæren i Rom har ikke kendt de lokale forhold, og han har derfor ud fra en viden om andre Peder og Pauls-kirker skrevet dette, der ser ud til at være en fejl. I hvert fald ses det af lokale dokumenter, at der har været to sogne og dermed to kirker. I et forsøg på at lokalisere kirken er den af historikere blevet lagt på hjørnet af Sankt Pedersstræde og Dronning Margrethesvej, fordi der her er fundet begravelser⁸⁾. Disse stammer dog snarest fra Sortebrødrenes kirkegård.

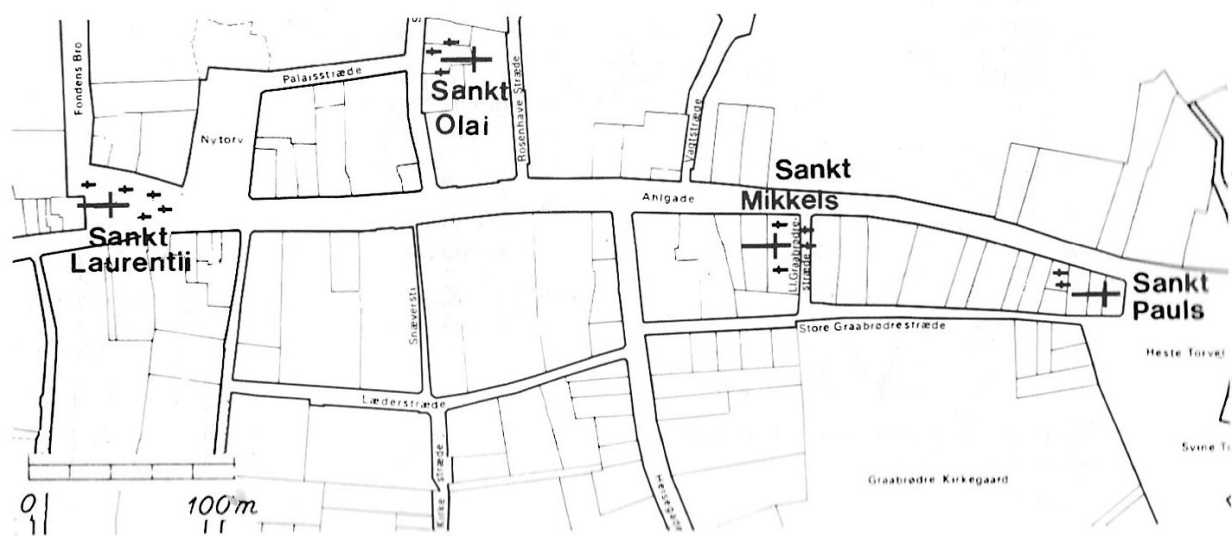

Fig. 1 b. Den middelalderlige Torvegades østlige del: Stændertorvet-Algade, med Sankt Laurentij, Sankt Olai, Sankt Mikkels og Sankt Pauls kirker indtegnet²³⁾.

Gennemgår man de dokumenter, der nævner Sankt Pauls sogn, viser det sig, at de næsten alle omhandler én og samme gård på nordsiden af Torvegaden. I begyndelsen af 1300-årene havde den tilhørt Klaus og Trued Bjørnsen, formentlig dattersønner af den meget velhavende Roskildeborger Klaus Hermansen, der levede i slutningen af 1200-årene. De solgte den til ridderen Evert Moltke, hvis søn 1395 1/5 pantsatte gården til borgeren Unge Jens Nielsen, der senere blev borgmester i Roskilde. Hans søsterdatter Kristine fik den 1402 2/2 som „medgave“, da hun skulle giftes med Henrik Hartvigsen Dugesven. Dennes bror, Morten, udlejede den 1431 2/6 på sin broderdatters vegne til Jens Klementsens, som også ejede husene på nabogrunden, og hvis søn Klement Jensen senere overtog gården. Ved en handel 1485 13/4 beskrives grunden som „syvsindetyve“ og 8 alen mod øst, „syvsindetyve“ og 12 alen mod vest, $25\frac{3}{4}$ alen ved Torvegaden, 23 alen midt i gården og $19\frac{1}{2}$ alen „på den nørre ende til borgediget“, fig. 2. Gården har altså ligget umiddelbart inden for byens befæstning. Grundens facon tyder på, at den nordlige grænse, som løber langs borgediget, er gået fra syd-øst mod nord-vest. Gården må derfor have ligget i den nordøstlige del af Roskilde. Alene dette giver en mere præcis bestemmelse af Sankt Pauls sognes beliggenhed, end man har haft tidligere.

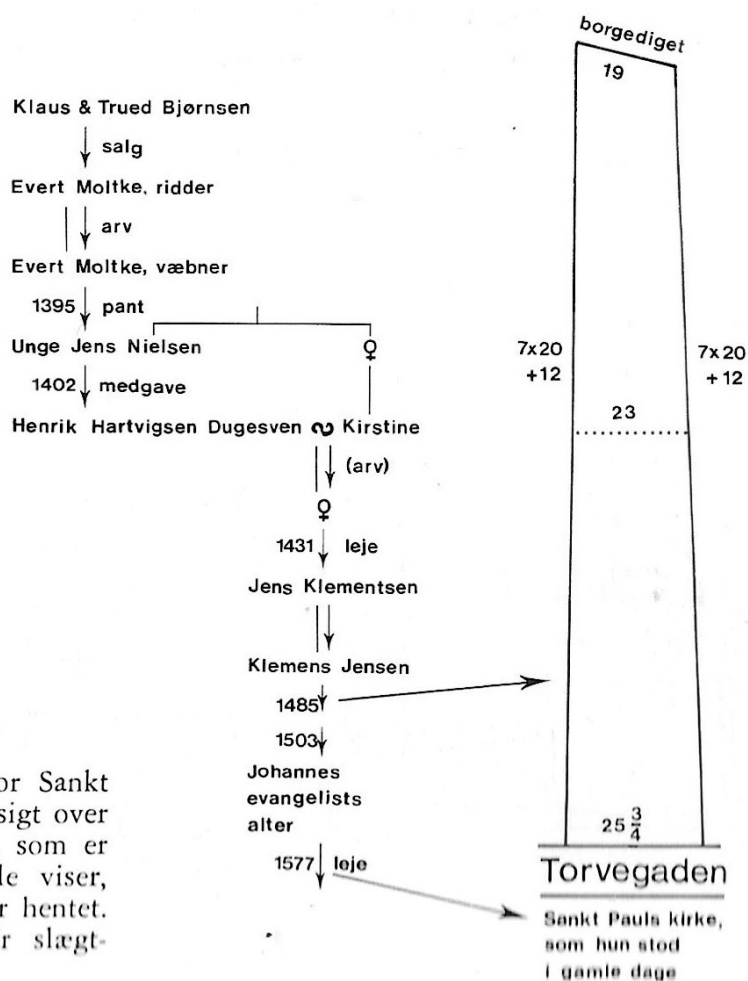

Fig. 2. Skitse af grunden nord for Sankt Pauls kirke med en skematisk oversigt over de i teksten nævnte overdragelser, som er angivet med små pile. Større pile viser, hvorfra de afbildede beskrivelser er hentet. Lodrette og vandrette linier viser slægtskabsforhold.

NB: bemærk at "borgediget" på kortskitsen refererer til den nordlige afgrænsning til en lille del af byens forsvarsværk omkring den indre by. Nutidens gade "Borgediget" er også navngivet efter dette forsvarsværk - men i byens vestlige ende.

Alle de omtalte dokumenter er bevaret i kapitlets arkiv, fordi gården 1503 20/12 blev overdraget til Johannes evangelists alter i Hellig tre Kongers kapel, Christian den 1.s kapel ved domkirken. Herfra er der også bevaret en lejekontrakt for gården fra 1577, hvor den beskrives som beliggende „norden tvært over fra Sankt Pauls kirke, som hun stod i gamle dage“⁹). Kirken har altså ligget syd for Algade i Roskildes østligste del.

Dette kan nu suppleres med arkæologiske vidnesbyrd. Ved udgravninger i Algade 44 i 1904 og i Algade 26 i 1920 stødte man på begravelser, som blev henregnet til Sankt Mikkels kirkegård¹⁰). Ved undersøgelser ved Roskilde Museum i Algade 42 og senest i Algade 38 fandtes der dog intet, der tydede på, at kirkegården havde omfattet også disse to grunde. Niels Engberg, som ledede den sidste af gravningerne for Fortidsmindeforvaltningen under Miljøministeriet, har gjort opmærksom på, at man derfor måtte regne med to forskellige kirker. Kombineres dette med de oplysninger fra skriftlige kilder, som er opregnet ovenfor, kan der næppe være tvivl om, at Sankt Pauls kirke skal søges under Algade 44 og sandsynligvis også nabogrundene mod øst helt til Hestetorvet.

Hvad Ingrid Nielsen af gode grunde ikke vidste i 1979 var, at der skulle komme nye spændende opdagelser på stedet.

Da man i 1995 gravede ud til ny gadebelægning og rørføring i Algade, stødte man ud for det "gamle" nr. 45 på nogle mur- og fundamentrester m.v., og Roskilde Museum var på pletten.

Det skulle vise sig at være intet mindre en danmarks ældste bevarede del af et teglstenshus fra omkring år 1300, formentlig tidligere og altså fra 1200'tallet.

Det er resterne af en del af facaden mod Algade, der blev fundet - resten af huset i nordlig retning er formentlig forsvundet i forbindelse med tidligere tiders bebyggelser.

Udgravningen og dens resultater er bl.a. beskrevet af Hanne Dahlerup Koch i "Bygningsarkæologiske studier 1997",

Efter endt udgravning blev fundet dækket til, og i dag kan man i fortovet se en markering af beliggenheden ved dels en lille plade med inskription - dels ved en markering med mørke sten i fortovets lidt lysere belægning.